

Ouderenbeleid 2009-2011

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding	3
2. Visie op ouderenbeleid	4
2.1 Doelgroepenbeschrijving en afbakening	4
Kwetsbare ouderen	4
De vergrijzing	4
Eigen verantwoordelijkheid als uitgangspunt: visie op ouderen en de Wmo	5
Ouderen als specifieke doelgroep	5
Scheiding van wonen en zorg	5
Vraaggericht werken en interactief beleid	6
Evaluatie	6
3. Thema's 2009-2011	7
Langer thuis	7
Stand van zaken	7
Doelstellingen	7
Actiepunten	8
Eenzaamheid	9
Stand van zaken	9
Doelstellingen	9
Actiepunten	9
Financiële ondersteuning	10
Stand van zaken	10
Doelstellingen	10
Actiepunten	10
Gezondheid en welzijn	11
Stand van zaken	11
Doelstellingen	11
Actiepunten	11
Informatievoorziening en communicatie	12
Stand van zaken	12
Informatievoorziening voor ouderen	12
Communicatie met belangenbehartigers van ouderen	12
Doelstellingen	12
Actiepunten	12
4. Relatie met andere terreinen	13
Relatie met terreinen binnen de Wmo	13
Relatie met andere terreinen	13

1. Inleiding

Deze notitie is een vervolg op de Nota (inter)gemeentelijk Ouderenbeleid uit 2002. De Notitie Ouderenbeleid 2009-2011 is een regionale notitie van de gemeente Boekel, Landerd, Sint-Oedenrode, Uden en Veghel en bevat de visie op het ouderenbeleid en een uitvoeringsprogramma voor de komende drie jaren. De notitie kent dan ook een regionale visie en een regionaal uitvoeringsprogramma waarbij in het uitvoeringsprogramma de vrijheid is genomen om lokale accenten op te nemen. Er zijn verschillende redenen om de regionale samenwerking voort te zetten:

- § Veel welzijnsvoorzieningen voor ouderen zijn regionaal georganiseerd.
- § Een gemeenschappelijke visie en gezamenlijke uitgangspunten kunnen leiden tot een betere afstemming en samenwerking met andere partijen (bijvoorbeeld de Stichting Welzijn Ouderen, de Regionale Klankbordgroep Wmo, Regionale Adviesraad Ouderenbeleid, zorgcentra voor ouderen, etc.).
- § Schaalvoordeel kan leiden tot kostenreductie.
- § De afstand tussen de gemeenten is klein waardoor zij ervaringen kunnen uitwisselen en van elkaar kunnen leren.
- § De regionale basis doet recht aan een structureel en breed gedragen regionaal ouderenbeleid, terwijl de lokale actiepunten recht doen aan de lokale situatie per gemeente.

Deze notitie is tot stand gekomen met inbreng van lokale en regionale belangenbehartigers via een inspraaktraject.

Relatie met de Wmo

Met ingang van 1 januari 2007 is de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) van kracht geworden. In de Wmo zijn taken vastgesteld die gericht zijn op het zo veel en zo lang mogelijk meedoen van kwetsbare groeperingen in de samenleving. Er is een nauwe relatie tussen het ouderenbeleid en de Wmo, doordat een groot aantal voorzieningen waar met name ouderen gebruik van maken tot de Wmo behoren. Dit nieuwe ouderenbeleid is een aanvulling op datgene wat er in het regionale Beleidsplan Wmo is vastgesteld en zal daarom worden toegevoegd aan het regionale Beleidsplan Wmo.

Evaluatie

Startpunt voor de nieuwe notitie vormt de evaluatie van de Nota (inter)gemeentelijk Ouderenbeleid uit 2002. Als onderdeel van de evaluatie zijn in alle gemeenten interactieve bijeenkomsten georganiseerd. Daarin zijn aan belangenbehartigers en ouderen meningen gevraagd over de uitvoering van het ouderenbeleid uit 2002 en is hen gevraagd om mee te denken over actiepunten voor het ouderenbeleid 2009-2011. De aanbevelingen die daaruit zijn voortgekomen zijn meegenomen bij het opstellen van deze notitie Ouderenbeleid 2009-2011.

Leeswijzer

De notitie is opgesteld zoals ook de hoofdstukken in het Beleidsplan Wmo zijn opgebouwd. Op deze wijze vormt het hoofdstuk 'Ouderenbeleid' een apart hoofdstuk in het Wmo-beleidsplan. Eerst wordt een visie op ouderenbeleid gegeven en vervolgens komen thema's aan bod. Per thema wordt aandacht besteed aan de stand van zaken, doelstellingen, actiepunten en de relatie met andere terreinen.

2. Visie op ouderenbeleid

2.1 Doelgroepbeschrijving en afbakening

Ouderenbeleid is integraal beleid en richt zich daarom op alle ouderen. Door de langere levensverwachting en maatschappelijke veranderingen is er echter een grote differentiatie ontstaan in de doelgroep ouderen. Dé oudere bestaat niet. Leeftijd speelt een rol in de wijze waarop een oudere zijn of haar leven invult, maar ook karakter en leefstijl zijn daarin bepalend. Uit belevingsonderzoek onder de bevolking blijkt dat 85% bij 'oud' denkt aan boven de 70. Ook blijkt dat naarmate men ouder is, men de leeftijd waarop men iemand echt oud vindt opschuift. Zo zijn zestigplussers geneigd 80 als grens voor oud te zien. De gemeenten richten zich met dit ouderenbeleid op de totale groep mensen van 55 jaar en ouder, maar hebben specifiek aandacht voor kwetsbare ouderen.

2.1.1 Kwetsbare ouderen

Afhankelijk van de mate van kwetsbaarheid van de oudere is meer of minder ondersteuning nodig. Veel ouderen maken een ontwikkeling door van een zelfstandig en vitaal bestaan naar een groeiende zorgvraag. Dit kan resulteren in een zorgbehoefte die het leven van ouderen dermate beïnvloedt dat de zelfstandigheid wordt beperkt. Elke fase in dit proces vraagt om een andere benadering van ouderen, variërend van preventief beleid (informatie, advies en bewustwording) tot ondersteuning en intensieve dienstverlening. In elke fase bevinden zich ouderen die kwetsbaar zijn. Naar die groep gaat in deze notitie veel aandacht uit.

Beperkingen die ouderen kwetsbaar maken zijn:

- § klein sociaal netwerk
- § laag inkomen
- § problemen met taal en cultuur
- § fysieke beperkingen
- § cognitieve beperkingen
- § psychische beperkingen

Groepen ouderen die een groter risico lopen om hiermee te maken te krijgen, zijn met name:

- § alleenstaande ouderen
- § hoogbejaarden
- § allochtone ouderen
- § dementerende ouderen en hun omgeving (mantelzorg)
- § chronisch zieken en gehandicapten
- § ouderen met een chronische en psychiatrische problematiek.

Er is een grote groep vitale ouderen die pas een beroep zal doen op voorzieningen, wanneer de regie en onafhankelijkheid in het geding komt. Tot die tijd kunnen deze ouderen, die over het algemeen nog vitaal zijn en midden in het leven staan, een beroep doen op de reguliere voorzieningen in de gemeente. Om de regie zoveel mogelijk bij ouderen zelf te laten, en daarmee recht te doen aan de autonomie van deze groep ouderen, is de groep kwetsbare ouderen in deze notitie als uitgangspunt gekozen. Juist voor deze groep is een sluitend pakket van welzijnsvoorzieningen nodig waarmee ouderen in staat worden gesteld zo lang mogelijk te blijven participeren in de samenleving. Dit betekent niet dat de groep vitale ouderen geheel niet als doelgroep wordt beschouwd. Voor deze doelgroep zijn met name de informatie- en preventiefunctie van belang.

2.1.2 De vergrijzing

De term 'vergrijzing' wordt gebruikt om aan te geven dat het aandeel van ouderen in de bevolking stijgt en dat daardoor een stijging van de gemiddelde leeftijd veroorzaakt. De belangrijkste oorzaak is gelegen in de geboorte-ontwikkelingen in het verleden: de naoorlogse babyboomgeneratie begint vanaf 2011 de leeftijd van 65 jaar te passeren. Verder blijven de factoren die in het verleden tot een stijging van het aantal ouderen hebben geleid (zoals toename levensverwachting en de algemene bevolkingsgroei) ook in de toekomst van belang, zij het in mindere mate dan in de afgelopen eeuw. De vergrijzing brengt uitdagingen met zich mee. Tijdsige maatregelen kunnen maatschappelijke problemen

voorkomen en een aantal basiswaarden ten aanzien van ouderen overeind houden en waar nodig versterken. Daar tegenover staat dat door de toegenomen levensverwachting burgers langer in staat zijn om bij te dragen aan de samenleving, in zowel betaalde arbeid, vrijwilligerswerk en mantelzorg. In de volgende tabellen is het aantal ouderen weergegeven per gemeente. Hierbij is zichtbaar dat het aantal 65-plussers de komende jaren flink stijgt.

Tabel 1.1 Aantal 65-plussers in 2007 en doorberekening naar 2009, 2011, 2013 en 2015 (CBS, juli 2008)

	Boekel	Landerd	Sint-Oedenrode	Uden	Veghel
2007	1.203	1.990	2.546	5.716	4.972
2009	1.275	2.042	2.686	6.064	5.275
2011	1.346	2.145	2.845	6.430	5.592
2013	1.473	2.347	3.062	6.998	6.032
2015	1.586	2.504	3.262	7.522	6.438
Stijging 2007-2015 in %	31,8%	25,8%	28,1%	31,6%	29,5%

Tabel 1.2 Aantal 55 tot 64-jarigen in 2007 en doorberekening naar 2009, 2011, 2013 en 2015 (CBS, juli 2008)

	Boekel	Landerd	Sint-Oedenrode	Uden	Veghel
2007	1.232	1.991	2.357	5.292	4.427
2009	1.238	2.039	2.409	5.484	4.670
2011	1.239	2.088	2.466	5.581	4.907
2013	1.237	2.098	2.462	5.417	4.992
2015	1.218	2.118	2.456	5.301	5.117
Stijging 2007-2015 in %	- 1,14%	6,38%	4,2%	0,17%	15,6%

2.2 Eigen verantwoordelijkheid als uitgangspunt: visie op ouderen en de Wmo

Burgers zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk om het verlies aan eigen vaardigheden en hulpbronnen in latere levensfasen te compenseren. Iedereen hoopt oud te worden, dus niemand kan zeggen dat hij dit niet kon voorzien. Voor wie in latere levensfasen geen individuele oplossingen kan treffen, is solidariteit vanuit de samenleving noodzakelijk. Deze visie sluit aan bij de visie die in het Beleidsplan Wmo is geformuleerd: het startpunt is de eigen kracht en medeverantwoordelijkheid van mensen voor zichzelf en de ander. Pas daarna komt de maatschappelijke medeverantwoordelijkheid. De gemeente heeft daarbij de taak om een sluitend aanbod van welzijnsvoorzieningen voor ouderen op niveau te houden en in te spelen op ontwikkelingen uit het veld.

2.3 Ouderen als specifieke doelgroep

Het ouderenbeleid wordt in dit hoofdstuk gezien als een aanvulling op andere beleidsterreinen die gericht zijn op de gehele gemeentelijke bevolking. Dit betekent dat voor veiligheidsvraagstukken verwezen wordt naar het integrale veiligheidsbeleid van de gemeente, voor preventieve gezondheidsbevordering wordt verwezen naar het gezondheidsbeleid en voor maatschappelijke participatie van ouderen naar het Beleidsplan Wmo, etc. In paragraaf 4 worden alle terreinen die een aanvulling vormen op dit hoofdstuk nog eens benoemd. Wanneer er signalen zijn dat reguliere beleidsterreinen niet of onvoldoende voorzien in beleid voor ouderen, dan worden deze alsnog als onderwerp voor het ouderenbeleid beschouwd.

2.4 Scheiding van wonen en zorg

In de regio doen zich momenteel verschillende ontwikkelingen voor waarbij woningbouwverenigingen, zorg- en welzijnsorganisaties onderling fuseren of gaan samenwerken om de samenhang tussen wonen, zorg en welzijn te verbeteren. Daarnaast stimuleert het kabinet juist scheiding van wonen en zorg. Met scheiding van wonen en zorg wordt bedoeld:

- § *Gescheiden bekostiging*: er komen aparte rekeningen voor de zorg, woninghuur en welzijnsvoorzieningen.
- § *Gescheiden levering*: de klant die (langdurig, tot 24 uur per dag) zorg ontvangt heeft de mogelijkheid om zelf de woning in te brengen en alleen de zorg en/of welzijnsvoorzieningen af te nemen, of om de woning van een andere partij te huren dan van de zorgaanbieder. In het verleden werden in tehuizen en instituten de woonruimte altijd meegeleverd met de zorg.

Wanneer de klant daarvoor kiest is het ook mogelijk dat dezelfde instelling, weliswaar met gescheiden facturen, het wonen én de zorg én/of welzijnsvoorzieningen levert.

Met scheiding van wonen en zorg worden verschillende doelen beoogd:

- § Emancipatie van de patiënt/consument/klant
- § Bevordering van de marktwerking
- § Borging van de keuzevrijheid van de klant

De rol van de gemeenten in deze ontwikkelingen is het beschermen van de positie van de cliënt/de burger. Samenhang in wonen, zorg en welzijn aanbrengen is een goed streven. Daarbij moet echter altijd de positie van de klant uitgangspunt zijn. De volgende overwegingen bepalen de rol van de gemeenten in dergelijke ontwikkelingen:

- § Het realiseren van meer arrangementen van wonen, zorg en welzijn is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van woningcorporaties, zorginstellingen, zorgkantoren/-verzekeraars, welzijnsorganisaties en de klanten zelf. De gemeente kan hierbij een faciliterende rol spelen. Door partijen bij elkaar te brengen en te informeren kan de gemeente bovendien een regierol gaan vervullen, zonder dat ze zelf concrete diensten levert.
- § Vraagsturing is het uitgangspunt: de wensen van de (toekomstige) klanten dienen centraal te staan.
- § De relatie tussen gemeenten en de organisaties betreft veelal enkel het inkopen van diensten.
- § Gemeenten dienen zich op basis van budgetovereenkomsten, subsidierelaties en/of dienstverleningscontracten niet bezig te houden met bedrijfsvoering van de betreffende organisaties.
- § Organisaties kunnen zelf inschatten met welke organisatievorm zij hun diensten het beste beschikbaar kunnen stellen en kunnen leveren aan klanten.
- § De gemeenten moeten hun handen vrij kunnen houden voor de toekomst. Als gemeenten (te veel) sturing gaan geven kan er een bepaalde medeverantwoordelijkheid ontstaan.

Op grond van deze overwegingen is de rol van de gemeenten bij dergelijke samenwerkingsverbanden en fusies als volgt:

- § In (reguliere) bilaterale overleggen tussen gemeenten en instellingen worden de ontwikkelingen besproken, teneinde als gemeenten op de hoogte te kunnen blijven.
- § Gemeenten nemen in eerste instantie geen standpunt in over het al dan niet steunen van fusies/samenwerkingsverbanden, omdat dat bij de bedrijfsvoering van de instelling hoort. De gemeente bewaakt wel dat de kwaliteit van dienstverlening voor de klant gewaarborgd blijft.

2.5 Vraaggericht werken en interactief beleid

Al enige jaren is er een ontwikkeling te zien waarbij voorzieningen en diensten worden afgestemd op de vraag. Er wordt dus niet uitgegaan van het aanbod en vervolgens in de interesse in het aanbod. De vraag is, ook in deze notitie, het vertrekpunt. Ouderen geven aan dat zij niet alleen hun zelfstandigheid willen behouden, maar ook de regie. Dit laatste betekent dat ouderen zelf bepalen wat goed voor hen is en welke beleidsvoornemens er in de notitie zouden moeten worden opgenomen. Daartoe is in het voortraject van de totstandkoming van deze notitie een interactief traject gestart, waarin de ouderen de mogelijkheid is geboden om deze regie vorm te geven. Daarnaast hebben de gemeenten in verschillende vormen structureel contact met belangenbehartigers van ouderen, zoals ouderenplatforms, ouderenbonden en cliëntenorganisaties. Deze lokale belangenbehartiging is bovendien vertegenwoordigd in de Regionale Adviesraad Ouderenbeleid. Deze regionale raad heeft een signaalfunctie en is daarmee de regionale partner voor het ouderenbeleid van de gezamenlijke gemeenten. Naast een vertegenwoordiging van de lokale belangenbehartigers wordt van de Regionale Adviesraad Ouderen verwacht dat men ook opkomt voor de belangen van ouderen die hun vraag niet zelf stellen.

2.6 Evaluatie

De evaluatie van de Nota (inter)gemeentelijk Ouderenbeleid 2002 heeft inzicht verschaft in nieuwe ontwikkelingen in het ouderenbeleid en leert ons welke inspanningen succesvol zijn gebleken en welke niet. De nieuwe notitie Ouderenbeleid 2009-2011 zal dan ook op dezelfde wijze, met de betrokken partijen in het veld, geëvalueerd worden in het jaar 2011. De beleidskeuzes in deze notitie zijn op lokaal niveau gemaakt en daarom vindt verantwoording niet verticaal plaats (van gemeente naar Rijk), maar horizontaal (van gemeente naar de burger).

3. Thema's 2009-2011

Langer thuis

3.1.1 Stand van zaken

Maatschappelijke ontwikkelingen zoals extramuralisering, vergrijzing en de kostenstijging in de zorg leiden ertoe dat ouderen langer thuis (moeten) blijven wonen. Daarnaast willen ouderen zelf ook steeds langer thuis blijven wonen. Door deze ontwikkelingen moet de visie op ouder worden veranderen. Van de ouderen wordt verwacht dat zij al in een vroeg stadium rekening houden met het proces van ouder worden. Bijvoorbeeld door levensloopbestendig te bouwen, maar ook door zich te realiseren dat zij in hun eigen levensbehoeften moeten voorzien, of dat zij, als ze ondersteuning nodig hebben, hulp in kunnen roepen vanuit het eigen sociale netwerk. De verantwoordelijkheid wordt, overeenkomstig de Wmo, meer terug gelegd bij de ouderen. Dit betekent overigens niet dat ouderen vóór invoering van de Wmo geen eigen verantwoordelijk namen, maar met de wettelijke vastlegging veranderen de rollen van ouderen en de gemeenten wel.

De rol van de gemeente is tweeledig. Zij moeten de omslag in het denken bij haar burgers tot stand brengen. Actiepunten om deze omslag te bewerkstelligen zijn opgenomen in het Wmo-beleidsplan. De tweede rol van de gemeenten is het aanbieden van algemene voorzieningen die de ouderen ondersteunen om zo lang mogelijk thuis te kunnen blijven wonen. Denk daarbij aan een klussendienst en ouderenadviseurs.

Door algemene voorzieningen bij elkaar te brengen wordt een gebied zodanig ingericht dat mensen er op een prettige en veilige manier kunnen wonen, ook als hun ondersteuningsbehoefte toeneemt. Er zijn levensloopbestendige woningen aanwezig en er is een samenhangend aanbod van kwalitatief goede welzijns- en zorgvoorzieningen beschikbaar.

Er bestaat geen blauwdruk voor de inrichting van dergelijke gebieden. Afhankelijk van onder andere de omvang en ondersteuningsbehoefte van de bevolking en de aanwezige voorzieningen kan een gemeente actie ondernemen om het woon-, welzijns- en zorgaanbod in een gebied beter af te stemmen op de behoeftes. Dit betekent dat bijvoorbeeld in een grote kern een breed pakket van diensten geleverd kan worden, maar in een kleine kern is dit beperkter.

Om het ouderen mogelijk te maken langer thuis te blijven wonen, hebben de gemeenten in de afgelopen jaren het project Blijvend Thuis in Eigen Huis uitgevoerd. Het doel was ouderen bewust te maken van de aanpassingen die nodig zijn in hun eigen huis om er ook te kunnen blijven wonen als zij geconfronteerd worden met beperkingen. Gebleken is dat slechts weinig ouderen de adviezen voor aanpassing van hun woning opvolgen. Op dit punt is nog winst te behalen en het is van belang dat er aandacht blijft voor het aanpassen van woningen.

3.1.2 Doelstellingen

De gemeenten hebben het langer thuis wonen van ouderen als één van de thema's van het regionale ouderenbeleid benoemd. Dit is vertaald in de volgende doelstelling:

1. Aanbieden van diensten die mensen ondersteunen om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te wonen.

3.1.3 Actiepunten

De onderstaande actiepunten zijn geformuleerd naar aanleiding van de visie zoals beschreven in deze notitie, de evaluatie van de Nota (inter)gemeentelijk Ouderenbeleid 2002 en de interactieve bijeenkomsten in 2008.

1.	- Onderzoeken op welke manier mensen bewust kunnen worden gemaakt van het belang van woningaanpassing - Onderzoeken of en hoe Blijvend Thuis effectief aangeboden kan worden. - Een besluit nemen over de wijze waarop gemeenten ouderen kunnen stimuleren om hun woning geschikt kunnen maken voor bewoning op hoge leeftijd.	2010
2.	Besluiten of de klussendienst uitgebreid moet worden met de functie 'klein tuinonderhoud'.	2009

3.2 Eenzaamheid

3.2.1 Stand van zaken

Een van de uitgangspunten in de notitie intergemeentelijk ouderenbeleid 2002 was dat activiteiten ontwikkeld zouden worden ter voorkoming en vermindering van eenzaamheid. Dit resulteerde in twee actiepunten die inmiddels zijn volbracht;

- § in samenwerking met de bezoekdiensten uniforme invulling geven aan signalering van eenzaamheid
- § in samenwerking met lokale aanbieders activiteiten ontwikkelen als “springplank” naar reguliere (ontmoetings)activiteiten.

De afgelopen jaren zijn hiertoe regionaal en lokaal diverse projecten gestart en zijn meerdere voorzieningen gerealiseerd, zoals extra inzet van ouderenadviseurs, Samen doen plus, Boodschappenplusbus, consultatiebureaus voor senioren, pilotproject signalering eenzaamheid door huisartsen, de Ontmoeting, regionale balansgesprekken.

Uit de regionale en lokale evaluaties van de nota 2002 is gebleken dat eenzaamheid voor elke gemeente ook in de komende beleidsperiode een belangrijk onderwerp vormt. Met name wordt aandacht gevraagd voor betere signalering van eenzaamheid.

De meest recente onderzoeksgegevens van de GGD bevestigen dat eenzaamheid ook in de nieuwe notitie aandacht behoeft. Sinds 2000 is eenzaamheid onder ouderen in onze regio gestegen van 31% naar 48%. Het grootste deel, 38%, betreft matig eenzamen en 10% is ernstig tot zeer ernstig eenzaam.

De doelgroepen eenzame ouderen is vaak moeilijk bereikbaar. De afgelopen jaren zijn daarvoor diverse methoden ingezet. Er is voldoende aanbod van diensten ter vermindering van eenzaamheid in de regio. De signalering en verhoging van het bereik van eenzame ouderen blijft daarom het belangrijkste aandachtspunt.

3.2.2 Doelstellingen

De gemeenten hebben eenzaamheid onder ouderen als één van de thema's van het regionale ouderenbeleid benoemd. Dit is vertaald in de volgende doelstellingen:

1. Verbetering van signalering van eenzaamheid en het bereik van de doelgroep verhogen.
2. Een gepast pakket van producten en diensten ter bestrijding van eenzaamheid aanbieden.

3.2.3 Actiepunten

De onderstaande actiepunten zijn geformuleerd naar aanleiding van de visie zoals beschreven in deze notitie, de evaluatie van de Nota (inter)gemeentelijk Ouderenbeleid 2002 en de interactieve bijeenkomsten in 2008.

1.	De signalering van eenzaamheid onder ouderen verbeteren en het bereik van deze doelgroep vergroten.	2009
2.	De bestaande producten en diensten ter bestrijding van eenzaamheid voortzetten en waarin nodig verbeteren, in overleg met de doelgroep.	doorlopend

3.3 Financiële ondersteuning

3.3.1 Stand van zaken

Op diverse manieren ontvangen gemeenten signalen dat mensen zorgen hebben over de financiële situatie van oudere familieleden, vrienden of kennissen. Vanuit onder andere ouderenbonden, oudere cliënten van het Wmo-loket en bezoekers van informatieve bijeenkomsten voor ouderen worden berichten over slechte financiële situaties geuit.

Als iemand niet goed kan rondkomen, moet hij in eerste instantie op zoek naar werk om zijn inkomsten te verhogen, of moeten uitgaven verlaagd worden. Voor ouderen die hun arbeidzame leven achter zich hebben liggen, vervalt vaak de mogelijkheid om met werk de inkomsten te verhogen. Als het verlagen van de uitgaven nog mogelijk is, kan dit gevolgen hebben voor de sociale omgeving waarin iemand zich bevindt. Het ondernemen van leuke activiteiten kan in de knel komen en daardoor kan eenzaamheid ontstaan. Om dit te voorkomen, geven de gemeenten financiële ondersteuning aan mensen met een minimum inkomen om deel te kunnen nemen aan welzijnsactiviteiten. Hieraan zijn voorwaarden verbonden ten aanzien van de hoogte van de inkomsten en het vermogen. Het bezitten van een huis valt onder het vermogen en wordt dus meegenomen in de beoordeling of iemand recht heeft op financiële ondersteuning.

De gemeenten constateren dat met name ouderen weinig gebruikmaken van deze financiële regelingen omdat zij 'hun hand niet willen ophouden' bij de gemeente. De huidige generatie ouderen probeert zo lang mogelijk zonder externe hulp rond te komen. Daardoor loopt men bijdragen mis die het leven aangenamer kunnen maken. Ouderenadviseurs kunnen mensen over de bestaande regelingen informeren, en ook schriftelijke informatiebronnen van stichtingen welzijn ouderen wijzen mensen de weg. De drempels die voor ouderen nog aanwezig kunnen zijn om van de financiële ondersteuning gebruik te maken, worden hiermee echter blijkaar onvoldoende weggehaald.

Ook voor de ouderen met een eigen huis die een minimum inkomen hebben, zijn er mogelijkheden om te kunnen beschikken over voldoende middelen om het leven mee te veraangemen. De gemeenten bieden dan geen financiële ondersteuning, maar kunnen wel informatie geven.

Ouderen die tussen hun 15e en 65e jaar in het buitenland hebben gewoond, worden gekort op hun AOW-uitkering. Voor dit zogenaamde AOW-gat kunnen mensen bij de gemeente een beroep doen op een aanvullende bijstandsuitkering. De ministerraad is voornemens om de uitbetaling van beide regelingen in één hand te leggen bij de Sociale Verzekeringsbank. Een definitief besluit hierover is nog niet genomen.

3.3.2 Doelstellingen

De gemeenten hebben financiële ondersteuning van ouderen als één van de thema's van het regionale ouderenbeleid benoemd. Dit is vertaald in de volgende doelstelling:

1. Ouderen meer gebruik laten maken van de mogelijkheden voor financiële ondersteuning.

3.3.3 Actiepunten

De onderstaande actiepunten zijn geformuleerd naar aanleiding van de visie zoals beschreven in deze notitie, de evaluatie van de Nota (inter)gemeentelijk Ouderenbeleid 2002 en de interactieve bijeenkomsten in 2008.

1.	Informatievoorziening over mogelijkheden van financiële regelingen en het benutten van kapitaal intensiveren.	2009
2.	- De mogelijkheden voor koppeling van gegevens met de Belastingdienst onderzoeken. - Een besluit nemen over een gericht aanbod voor financiële ondersteuning aan ouderen die hiervoor in aanmerking komen.	2010
3.	Naar aanleiding van het landelijke besluit over gehele uitbetaling van AOW en aanvullende bijstand door de SVB bekijken of lokaal aanvullende actie nodig is.	2010

3.4 Gezondheid en welzijn

3.4.1 Stand van zaken

In 2008 hebben de gemeenten een regionale Nota gezondheidsbeleid vastgesteld. In deze nota worden de aandachtspunten op het gebied van preventieve volksgezondheid voor de komende jaren benoemd. Het gezondheidsbeleid is bedoeld voor alle inwoners en doelgroepen van de gemeente. In de huidige nota gaat de komende jaren veel aandacht uit naar jongeren omdat daar de meeste gezondheidswinst te behalen is. Uit de interactieve bijeenkomsten voor het ouderenbeleid blijkt dat meer preventieve aandacht voor gezondheid en welzijn bij ouderen gewenst is.

Momenteel zijn er ontwikkelingen gaande die aangeven dat de aandacht voor gezondheid en welzijn bij ouderen toeneemt. Dit resulteert in initiatieven zoals een consultatiebureau voor senioren en een geheugenwinkel. Gemeenten dienen inhoudelijke afwegingen te maken of dergelijke initiatieven lokaal ondersteund moeten worden. Als daartoe besloten wordt, moet gezocht worden naar mogelijkheden om dergelijke initiatieven te integreren, zodat er één samenhangend pakket van welzijnsdiensten ontstaat. Een versnippering in het aanbod en uitbreiding van het aantal loketten voor ouderen is niet wenselijk.

Belangrijke aandachtspunten op het gebied van gezondheid van welzijn onder ouderen zijn: preventie alcoholgebruik, depressie, eenzaamheid, vroegsignalering bij dementie, gezonde voeding en bewegen. Het is niet de bedoeling om naast het gemeentelijk gezondheidsbeleid een apart gezondheidsbeleid voor ouderen te formuleren. Wel zullen gemeenten in hun afwegingen over o.a. het consultatiebureau voor senioren dergelijke aandachtspunten betrekken.

3.4.2 Doelstellingen

De gemeenten hebben gezondheid en welzijn van ouderen als één van de thema's van het regionale ouderenbeleid benoemd. Dit is vertaald in de volgende doelstelling:

1. Meer aandacht voor preventie op het gebied van gezondheid en welzijn van ouderen.

3.4.3 Actiepunten

De onderstaande actiepunten zijn geformuleerd naar aanleiding van de visie zoals beschreven in deze notitie, de evaluatie van de Nota (inter)gemeentelijk Ouderenbeleid 2002 en de interactieve bijeenkomsten in 2008.

1.	- De meerwaarde van een consultatiebureau voor senioren in beeld brengen. - Een besluit nemen over realiseren of voortzetten van het consultatiebureau voor senioren.	2009
2.	Een besluit nemen over het opzetten van de functie geheugenwinkel in elke gemeente.	2009
3.	- Besluiten of in aanvulling op het lokaal gezondheidsbeleid en/of het consultatiebureau voor senioren extra aandachtspunten moeten worden geformuleerd over een 'gezonde leefstijl onder ouderen' (alcohol en bewegen).	2010

3.5 Informatievoorziening en communicatie

3.5.1 Stand van zaken

3.5.1.1 Informatievoorziening voor ouderen

De laatste jaren is er flink geïnvesteerd in het verbeteren van de informatievoorziening voor de doelgroep ouderen. Er zijn folders ontwikkeld door de SWO/Rigom die bij elke gemeente, bij de SWO/Rigom en bibliotheken te verkrijgen zijn. Er is extra aandacht geweest voor het promoten van nieuwe diensten, o.a. door promotievideo's. Met de komst van de Wmo hebben alle gemeenten geïnvesteerd in een digitale sociale kaart waarin het gehele aanbod van woon-, zorg- en welzijnsvoorzieningen overzichtelijk per doelgroep en soort voorzieningen (gemeentelijk/regionaal/landelijk) gepresenteerd wordt. Daarnaast hebben verschillende gemeenten een ouderenwijzer. Daardoor kan de klant op verschillende manieren vanuit de thuissituatie informatie opzoeken. De klant kan met alle vragen over wonen, zorg en welzijn ook terecht bij het gemeentelijk Wmo-loket. In de gemeentegids van Landerd en Uden is een seniorenkatern opgenomen waarin de meest relevante informatie voor ouderen geclusterd wordt vermeld. Tot slot hebben de vrijwillige en professionele ouderenadviseurs een belangrijke informatietaak. Gemeenten hebben extra geïnvesteerd in uitbreiding van de beschikbare capaciteit.

Geconstateerd is dat er voldoende informatiebronnen aanwezig zijn, maar dat de bekendheid van de ouderen met deze informatiebronnen verbeterd kan worden. Dit is een aandachtspunt voor de komende jaren.

3.5.1.2 Communicatie met belangenbehartigers van ouderen

Er zijn verschillende belangengroeperingen die een rol vervullen in het lokale ouderenbeleid van de afzonderlijke gemeenten. Zij hebben een signalerende en adviserende rol. Enkele groeperingen hebben aangegeven het prettig te vinden om één aanspreekpunt te hebben voor het regionale ouderenbeleid. Andersom is het voor de gemeenten prettig dat er één ouderenorganisatie is die het regionale ouderenbeleid volgt en advies geeft. Dit is de Regionale Adviesraad Ouderenbeleid.

3.5.2 Doelstellingen

De gemeenten hebben informatievoorziening en communicatie als één van de thema's van het regionale ouderenbeleid benoemd. Dit is vertaald in de volgende doelstellingen:

1. Het toegankelijker maken van de informatievoorziening voor ouderen.
2. Communicatieafspraken met de regionale belangenbehartigers vastleggen.

3.5.3 Actiepunten

De onderstaande actiepunten zijn geformuleerd naar aanleiding van de visie zoals beschreven in deze notitie, de evaluatie van de Nota (inter)gemeentelijk Ouderenbeleid 2002 en de interactieve bijeenkomsten in 2008.

1.	Informatiebekendheid vergroten onder de doelgroep ouderen (bijvoorbeeld: waar is de informatie te halen, bekendheid met de sociale kaart, herhalen van informatie, etc.).	2009
2.	Digitale informatie (o.a. sociale kaart) gebruiksvriendelijker/toegankelijker maken.	2011
3.	Eenmaal per jaar structureel overleg tussen de RAO en de portefeuillehouders.	Doorlopend
4.	Vast contactpersoon binnen de gemeenten in de regio aanstellen voor de RAO.	2009

4 Relatie met andere terreinen

Het ouderenbeleid is geen op zichzelf staand beleidsterrein. Er liggen verbanden met diverse beleidsterreinen. Een gedeelte van deze beleidsterreinen valt onder de prestatievelden van de Wmo, maar er zijn ook verbanden met terreinen buiten de Wmo.

4.1 Relatie met terreinen binnen de Wmo

§ Ondersteuning mantelzorgers en vrijwilligers

De toenemende ondersteuningsbehoefte van ouderen wordt op basis van de Wmo in eerste instantie opgevangen met hulp van naasten. Mantelzorgers en vrijwilligers vervullen een grote rol in de medeverantwoordelijkheid van burgers voor elkaar. Onder andere door hun inzet kunnen mensen met een ondersteuningsbehoefte zo gewoon mogelijk meedoen in de samenleving. Gemeenten besteden in het beleidsplan Wmo veel aandacht aan de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers.

§ Leefbaarheid

Het hoofdstuk leefbaarheid in de Wmo gaat in op de eigen verantwoordelijkheid, sociale veiligheid, sociale samenhang en het voorzieningenniveau in de gemeente. Deze onderwerpen hebben vanzelfsprekend een nauw verband met het ouderenbeleid. Waar hier in het kader van de Wmo aandacht aan wordt besteed, zal ook rekening moeten worden gehouden met de leefsituatie van het grote aantal ouderen in de gemeenten.

§ Meedoen mogelijk maken

Omdat ouderen steeds langer zelfstandig blijven, zullen zij moeten kunnen deelnemen aan het maatschappelijk verkeer. Onder andere het sociaal-culturele, educatieve en sportieve aanbod van verenigingen en professionele organisaties zorgt ervoor dat dit mogelijk is. Het lokale Wmo-loket verstrekt informatie over de mogelijkheden die er voor ouderen zijn om actief te blijven participeren in de samenleving. Als de ondersteuningsbehoefte toeneemt, zijn de gemeenten ervoor verantwoordelijk dat beperkingen worden gecompenseerd, bijvoorbeeld door te voorzien in een vervoersregeling (CVV).

§ Openbare geestelijke gezondheidszorg

Het steunpunt huiselijk geweld en andere organisaties, waaronder Stichting Maatschappelijk Werk, houden zich in opdracht van gemeenten bezig met de bestrijding van huiselijk geweld. Er wordt binnen die organisaties met diverse protocollen gewerkt, 'sporen' genoemd. Die zijn gericht op diverse doelgroepen. Eén van die sporen is het ouderenspoor. Daarbinnen wordt getracht verschillende vormen van ouderenmishandeling te voorkomen en bestrijden: lichamelijk geweld, psychische mishandeling, verwaarlozing, seksueel misbruik, schending van rechten (privacy) en financiële uitbuiting.

4.2 Relatie met andere terreinen

§ Lokaal gezondheidsbeleid

De gezondheid en daarmee het welzijn van ouderen worden beïnvloed door de activiteiten die de gemeenten uitvoert op het gebied van preventief gezondheidsbeleid. De gezondheidsmonitor van de GGD met betrekking tot ouderen biedt gemeenten veel informatie over aandachtspunten. De gemeenten kunnen op basis daarvan sturing geven aan de uitvoering van activiteiten met betrekking tot preventieve gezondheidszorg.

§ Integrale veiligheid

Als ouderen langer zelfstandig thuis blijven wonen, moet dat kunnen in een prettige en veilige omgeving. Ouderen moeten zich veilig voelen in hun woonomgeving en deel kunnen nemen aan activiteiten en diensten die in het dorp of wijk die worden georganiseerd om hen te ondersteunen in het zelfstandig wonen. Vanuit het terrein van integrale veiligheid, waaronder sociale veiligheid en verkeersveiligheid, is het dan ook van belang dat wordt ingespeeld op situaties waarin ouderen langer thuis wonen.

§ Ruimtelijke ordening

Iemand die een grote ondersteuningsbehoefte heeft en langer thuis wil blijven wonen met hulp van een mantelzorger, kan gebruikmaken van de in- en bijwoningregelingen voor mantelzorgers. Op het terrein van ruimtelijke ordening zijn hiervoor mogelijkheden ontwikkeld.

§ Minimabeleid

Bij het thema eenzaamheid is al aan de orde geweest dat de deelname aan voorzieningen en activiteiten mede wordt bepaald door de beschikbaarheid van financiële middelen hiervoor. De activiteiten die worden ondernomen ter voorkoming van eenzaamheid zullen moeten worden afgestemd met en moeten passen binnen het minimabeleid.